Ettepanekud lastega töötamise piirangu teabematerjali täiendamiseks
Eesti Noorsootöötajate Kogu

Peame lastega töötamise piirangu teabematerjali koostamist vajalikuks ja oluliseks, kuna kontrollikohustuse rakendamisel tekib noortevaldkonnas mitmeid praktilisi küsimusi. Positiivne on, et materjalis rõhutatakse inimese tegelike tööülesannete ja lastega kokkupuute iseloomu hindamist ning selgitatakse, et kontrollikohustus ei sõltu üksnes ametinimetusest või kokkupuute sagedusest.

Samas näeme vajadust täiendavate selgituste ja praktiliste näidete järele, mis arvestaksid noortevaldkonna eripärasid, sealhulgas avaliku, era- ja kolmanda sektori organisatsioonide tegevust, vabatahtlike kaasamist, lühiajalisi töö- ja koostöösuhteid ning rahvusvahelisi noorteprojekte.

1. Juhusliku kokkupuute ja lastega töötamise eristamine

Teabematerjalis esitatud kolm abiküsimust aitavad hinnata lastega töötamise piirangu kontrollimise vajadust, kuid nende põhjal ei pruugi tööandjale olla üheselt selge, millal kontrollikohustus tekib.

Palume täpsustada, kuidas nimetatud küsimusi tuleb rakendada: kas kontrollikohustuse tekkimiseks peavad kõik kirjeldatud tingimused olema täidetud või võib kontrollikohustus tekkida ka üksiku tingimuse alusel?

Noortevaldkonnas on tavapärased olukorrad, kus samal territooriumil tegutsevad lisaks noorsootöötajatele ja juhendajatele ka kokad, koristajad, haldustöötajad ning organisatsiooni juhtkonna liikmed. Nende kokkupuude lastega võib olla väga erineva iseloomu ja sagedusega. Praktikas võidakse ebakindluse tõttu kontrollida kõiki inimesi, kellel on lastega kasvõi minimaalne kokkupuude.

Seetõttu soovitame lisada kõrvutavad näited olukordadest, kus kontroll on kohustuslik ja kus kontrollikohustust ei teki.

Täpsustamist vajab ka mõiste „teenindamine". Teabematerjali projektis nimetatakse teenindamist ühe võimaliku lapsega vahetu kokkupuute vormina, kuid Registrite ja Infosüsteemide Keskuse (RIK) kodulehel on esitatud näiteid teenindajatest, sealhulgas müüjatest ja bussijuhtidest, kellele lastega töötamise piirang ei laiene.

Palume selgitada, millistel tingimustel võib teenindusülesannete täitmine kaasa tuua kontrollikohustuse, ning tagada erinevate ametlike juhendmaterjalide sõnastuste kooskõla. Eelkõige vajab selgitamist olukord, kus teenust osutatakse spetsiaalselt lastele või laste rühmale, näiteks noortelaagri tellitud transporditeenuse puhul.

2. Praktilised näited noortevaldkonnast

Noortevaldkonnas kaasatakse lisaks püsitöötajatele sageli vabatahtlikke, koostööpartnereid ja lühiajalisi tegevuste läbiviijaid. Seetõttu soovitame täiendada teabematerjali praktiliste näidetega, mis aitaksid hinnata kontrollikohustust järgmistes olukordades:

- **Ühekordse tegevuse läbiviija.** Väline juhendaja viib läbi ühekordse töötoa ning noorsootöötaja viibib kogu tegevuse vältel juures. Kas juhendaja suhtes tuleb teha kontroll ning kes vastutab selle tegemise eest – kas tegevuse tellinud organisatsioon või juhendaja tööandja?
- **Alaealine vabatahtlik.** Alaealine noor tegutseb vabatahtliku või abilisena ning juhendab endast nooremaid osalejaid. Kas ja millistel tingimustel kohaldub kontrollikohustus alaealisele tegevuse läbiviijale?
- **Lapsevanema kaasamine.** Lapsevanem aitab korraldada väljasõitu või viib läbi tegevust. Millal tekib tema suhtes kontrollikohustus?
- **Tugipersonal.** Kokk, koristaja, hooldustöötaja või muu tugipersonali liige puutub lastega kokku oma igapäevaste tööülesannete käigus. Millistel juhtudel on kontroll vajalik?
- **Välised teenuseosutajad.** Laager või noortekeskus tellib transpordi-, ekskursiooni- või muu teenuse. Millistel tingimustel tuleb kontrollida teenust osutavat inimest?
- **Veebipõhine noorsootöö.** Noorsootöötaja juhendab või nõustab noori üksnes veebikeskkonnas. Kas veebipõhine suhtlus kuulub kontrollikohustuse kohaldamisalasse? Kas kontrollivajadust mõjutab see, kui juhendamisele järgnevad individuaalsed vestlused veebikeskkonnas?

Soovitame lisada iga näite juurde lühikese põhjenduse, millistel asjaoludel kontrollikohustus tekib või ei teki. Nii oleks võimalik selgitatud põhimõtteid rakendada ka sarnastes olukordades.

3. Kontrollimise sagedus ja hooajaliste töötajate kaasamine

Soovitame kasutada kogu teabematerjalis läbivalt sõnastust **„vähemalt üks kord 12 kuu jooksul”**, et vältida väljendi „üks kord aastas” erinevat tõlgendamist. Viimast võidakse mõista kalendriaastapõhiselt, mistõttu võib kahe kontrolli vahele jääda rohkem kui 12 kuud.

Samuti soovitame täpsustada kontrollikohustuse rakendamist hooajaliste ja korduvalt kaasatavate töötajate puhul.

Näiteks kas uus kontroll on vajalik, kui inimene töötas laagris eelmisel suvel, tema töösuhe lõppes ning järgmisel suvel sõlmitakse uus leping, kuid eelmisest kontrollist on möödunud vähem kui 12 kuud? Kuidas tuleb toimida juhul, kui sama inimest kaasatakse aasta jooksul korduvalt erinevate lühiajaliste lepingute alusel?

4. Kontrolli dokumenteerimine ja andmete säilitamine

Teabematerjalis selgitatakse, et üldjuhul piisab kontrolli tegemise fakti ja aja dokumenteerimisest. Praktikas vajab aga täpsustamist, milliseid andmeid tuleb kontrolli tõendamiseks dokumenteerida ning kui kaua neid võib või tuleb säilitada, sealhulgas pärast töö- või koostöösuhte lõppu.

Samuti võiks selgitada, kas kontrolli tulemuse väljavõtte säilitamine on vajalik ja põhjendatud või tuleks eelistada muud dokumenteerimisviisi.

Soovitame lisada teabematerjali juurde **kontrolli dokumenteerimise näidise**, mis sisaldaks minimaalselt vajalikke andmevälju ja säilitamise põhimõtteid. See aitaks organisatsioonidel vältida nii ebapiisavat dokumenteerimist kui ka põhjendamatut isiku- ja karistusandmete kogumist.

5. Välisriigis elanud või töötanud inimeste kontrollimine

Rahvusvahelistes noorteprojektides, laagrites ja noortekeskustes kaasatakse sageli välisvabatahtlikke ning inimesi, kes on elanud või töötanud mitmes riigis. Seetõttu vajaks välisriigi karistusandmete kontrollimise osa täiendavaid praktilisi juhiseid.

Praegune soovitus kontrollida välisriigi karistusandmeid „vajaduse korral" jätab organisatsioonidele liiga suure tõlgendamisruumi.

Palume täpsustada:

- Millistel juhtudel tuleb küsida välisriigi karistusregistri tõendit ning milline tõend on sobiv?
- Kuidas saab korraldaja veenduda välisriigis väljastatud tõendi ehtsuses ja selles, et tõend hõlmab Eesti nõuete seisukohalt vajalikke andmeid?
- Kuidas toimida juhul, kui tõendi väljastamine viibib või inimesel ei ole võimalik seda hankida?

Need küsimused on eriti olulised väiksematele noorteorganisatsioonidele ja vabatahtlikke kaasavatele korraldajatele, kellel ei pruugi olla piisavaid teadmisi ega ressursse erinevate riikide tõendite sisuliseks hindamiseks.

6. Tegutsemine piirangu või ebaselge kontrollitulemuse korral

Soovitame täiendada teabematerjali lühikese tegevusjuhisega olukordadeks, kus kontrolli tulemusel ilmneb lastega töötamise piirang või kontrolli tulemus jääb ebaselgeks.

Eelkõige vajab selgitamist, kuidas peab organisatsioon toimima juba töötava inimese puhul ning kas ja millistel juhtudel tuleb teavitada pädevat asutust. Seejuures tuleks eristada seadusest tulenevat teavitamiskohustust ja soovituslikku tegutsemist.

7. Lastega töötamise piirangu kontrollimine kutse andmisel

Soovitame teabematerjalis täiendavalt välja tuua, et lastega töötamise piirangu puudumise kontrollimine võib olla vajalik ka kutse andmise või taastõendamise menetluses, kui see on vastavas kutsestandardis sätestatud kutse taotlemise eeltingimusena.

Näiteks noorsootöötaja kutsestandardites on lastega töötamise piirangute puudumine kutse taotlemise eeltingimus, mille täitmist Eesti Noorsootöötajate Kogu kutse andjana kontrollib.

Seejuures võiks selgitada, et kutse andmisel tehtav kontroll ei asenda tööandja seadusest tulenevat kontrollikohustust. Ka ülikooli lõpetamisel saadud tähtajatu noorsootöötaja kutse ei vabasta tööandjat kohustusest kontrollida lastega töötamise piirangu puudumist enne tööle lubamist ja edaspidi vähemalt kord 12 kuu jooksul.

Lisaks soovitame teabematerjalis juhtida kõrgkoolide tähelepanu vajadusele kajastada oma praktikajuhendites lastega töötamise piirangu kontrollimise kohustust. Praktikajuhendites võiks selgelt välja tuua, et kui üliõpilane läheb praktika käigus tööle alaealiste noortega, peab praktikat vastuvõttev organisatsioon kontrollima enne praktikandi lastega tööle lubamist, et tema suhtes ei kehti lastega töötamise piirang.

Kokkuvõte

Soovitame täiendada teabematerjali praktiliste näidetega ning eristada selgelt seadusest tulenevad kohustused ja soovituslik hea praktika. Materjali põhiosa võiks jääda lühikeseks ja kergesti kasutatavaks ning üksikasjalikumad näited ja selgitused võiks koondada eraldi korduma kippuvate küsimuste alla.

Selline lähenemine aitaks organisatsioonidel teha põhjendatud otsuseid, vähendaks tõlgendamisruumi ning toetaks ühtse ja õiguspärase kontrollipraktika kujunemist.